

А. ПОЛУБОТОК.

ДІДОВА КАЗКА.

1916.

Вецлярська бібліотека полонених
Ч. IV.

А. ПОЛУБОТОК.

ДІДОВА КАЗКА.

З друкарні Союзу Визволення України.
1916.

Дідова казка.

Прегарно оповідає дід Панас!..

Слухаєш і не наслухаєш ся, і ще хочеть ся!..

Фантазія у діда Панаса така, що не оден із сучасних романистів—фантастиків,—може йому позаздріти...

Додайте до сього, що коли дід Панас оповідає, то не можна йому не вірити, бо сам він твердо є переконаний, що каже суццю істину!.. Очи у нього блищать, голос робить ся міцним, натхненим, а до того ще додаєть ся чудова дідова міміка...

— Хто не знає на хуторі діда Панаса?

— Знають всі!—А як не знають Панаса, то знають Степана, Грицька, Остапа і інших, бо майже кожне село на Україні має свого!..—Люблять його слухати і молоденькі дівчата, і поважні людиці, і богомольні старухи, і хлопята, і парубки і навіть самі господарі—громадяне!..

Є про що й послухати:—дід в Києві на бого-

молі був, колись ходив чумакувати на Дін і в Крим,—був в Севастопольській „кумпанії“, да і де тільки він не був, чого тільки не бачив!

Як слухаєш його, то неначе вся історія XIX століття проходить перед очима зо всіми пригодами й злиднотами що відражали ся на Українському народі!

Старий вже дід Панас. Кільки має віку, ніхто не знає, але сам Панас рахує собі сто та ще пять років, а на вигляд йому 80—90, дати можна.

Послухайте в чудовий, літній вечір, коли вся природа пірне в спокійний відпочинок Української ночі, що розказує старий маленьким хлопцям, які оточили його біля шалашу, на бантані. Почує з його уст, чимало відомих народніх байок, Українських легенд, історичних фактів і місцевих пригод, які міцно сімели ся в дідовій голові, у що-сь цільне і злучне, що дійсно переживая розкащик і в чому трудно знайти границі між фантазією й дійсністю. Ось, хочь би се:—„Жив у нашому селі“—оповідає дід, „старий жид Мошко... розумний був жид, такий, що навіть біблію умів читати.—Жив він бідно, злиднено, як і належить жити Українському жидови!.. Якось, сидить Мошко над сьвятими книгами, що жидівські сьвятителі писали, і нагло наскочив на таке місце: „Як хочеш стати найсильнішим і найрозумнішим, то іди на річку і сиймай рибу—вьюна... виштроши його, зжар і з'їж серце і печінку. Не буде тоді най-

спляніше й розумніше від тебе“. Прочитав се Мошко і аж затрусив ся!—Побіг на край села де жив на березі Ворскли, старий рибалка Хведор Тютюнець із своєю жінкою й дванадцятилітнім сином Іваном, хлопчиком-школярем. Прибіг Мошко до Хведора тай каже:—„сніймай мені, „піжалуста“ маленького рибка, что вьюном зоветь ся, дістанши від мене за це, цілого тисячу карбовиців!..“—Здивував ся Тютюнець, що йому такі величезні гроши дає жид за дурницю, але був він чоловік бідний і тому з великою охотою згодив ся. Пішов на Ворсклу, закинув ятер, але бісового батька!.. Наловив і піскарів, і карпів, і навіть щука зубаста дістала ся, а вьюна, як на зло нема жаднісенького!.. Закинув вдруге теж саме! Тоді перехрестив він воду тричі і понала ся йому в ятер, величезна риба—вьюна...—Прийше він богодану рибку до хати, приказав старій виїмати з неї серце і печінку, а відтак зажарити все на сковороді, сам же пішов до Мошка за грішми.

— Стара зробила все, що приказав їй старій покляла вьюна на полиці, а сама пішла на огород свинній вигоняти. Прибіг на той час із школи маленький Івась, захотів він їсти, побачив що стоїть зажарена риба;—печінку і серце зїв, а вьюна цілого лишив, відтак побіг знову до школи.—Прийшов старий з жидом тай оторопіли!—Немає серця із печінкою! І підговорив Мошко Тютюнца із старухою, убити Івася, бо се він зїв чудову страву, отже треба його вбити, а серце його зажарити і зїсти.

Жаль було старим свого сина, та бідні вони були як ті турецькі святи... Захотіло ся їм на старості літ із грінми пожити, богатого жнтя відвідати!—Зголосили ся вони загубити бідного Івася. Прийшов Івась до дому, баче сидять його татуню та матонька засмучені. „А чого це ви зажурили ся?“—питає.—Нічого не відповіли старі, тільки взяв Хведор ножа і почав його точити. „А на кого се ви тату, ножа оточуєте?“—знов питає Івась: „чи на кабанця, чи на баранця?“ На баранця отповідає старий. Сидить Івась, снідає, а сам все росте, та росте, а сила в ньому, з кожною хвилиною прибуває. Не ветиг старий ножа справити, а Івась вже з добрий сажень виріс!—Отвернула ся мати до вікна, плаче, а Хведор зачинив двері на крюк, перехрестив ся і тільки хотів схонити Івася, щоби йому горло перерізати, як зрозумів Івась, що недобре на умі батька,—векочив і пішов.—Розтворила ся перед їм стінка і опинив ся він на вулиці. Розплакали ся старі, побачили, що сам Господь отверта їх від неправого діла і почали в голоє каяти ся, й звати Івася до дому.—Обернув ся він, подивив ся на рідну хатину, заплакав сльозами гіркими і каже: „Прощавайте! не спя я вам більше й ніколи вже не поверну до вашої оселі“.—Пішов Івась понад берегом Ворекли. Іде день, і два, і три, і прийшов до великої, панської економії Графа Каппістова. Зайшов у панський двір, попростав у наймитів їсти, з'їв одного кабанця, одну гуску, з дюжини ковбас і сидить,—спочиває. Прийшли з поля робітники сіли вечеря-

ти тай балакають про між себе що такий богатирь як Івась, міг би стати їх пану в великій пригоді. Бачите, з якогось часу, почала на панську пше-ницю рівно о 12 годині ночі,—прибігати, невідомо звідкіль,—біла кобила...

Ходив на варту, приказчик Мотій, то бачив, що має вона гриву, з червоного золота, що в но-чи, як те сонце сьвітить ся. Отже витонтуєта ко-била пшеницю. Обіцяв пан-граф віддати пів-еконо-мії тому, хто чарівну кобилицю спіймає. Почув се, Івась і пішов до графа з предложенем спіймати ко-билицю; граф згодив ся і в ночі, вже був Івась за-хований в скирті соломи.

Рівно о півночі, затремтіла мати сира-земли-ця, загримали громи небесні, блискавки пішли по темному небі і перед Івасем стала чарівна кобилиця. Була вона біла як сніг, гриву мала голубую, а очі з чистих брилянтів. На спині у неї було сідельце козацьке, в стременах—конє гостре. Побачив її Іван, підкрив ся і риз. Опинив ся в сідлі. Зхвилювала ся кобилиця, забила ся, на диби здіймила ся, та баче, що не в силах скинути міцного їздця, кинула ренетувати і каже людсь-ким голосом:

— „Поконав ти мене Івась-богатирь, бо маєш ти силу великую, з неба Господом даную. Буду я тобі служити вірою і правдою, але мусиш за се зробити те, що я скажу тобі... Не проста я кобила, а зачарована в давні времена сьвятим схимником! їздив на мені—той, що цілим народом кермував,

що його до волі вів, до визволення. Не зрозумів його темний нарід і загинув він від руки злих воєвогів рідного краю. Та не загинула правда його, ще її досі жис в серцях людських і надійде час, коли прокинеться мій вельможний хозятин і поведе свідомий нарід свій до волі й правди!.. Даліеко, даліеко звідей, за снїми морями, за високими горами, в дрімучому лісей, с поляна; на тій полянї спускасться з неба вага величезна і на кожній чапнї у ньой лежить по теплому серцю, кровію веносних, слїзми помитих. А далї трохи, стоїть два гроба мармуровї, а в них сплять сном вічним два лицаря славних: Гетьман Українськїй Мазена й Наказний Атаман козацькїй, славний Павло Полуботок. Знимеш ти ті сєрдця з ваги і покладеш в їх груди, а їх поховаси, як подобас христїянам“..

Скінчила кобила; не ветиг Івась і слова промовити, як помчала она його, через гори, через долини, через ліси та багнїща, через всю Україну слїзми умитую, аж к самісенькому лісеу чарівному, к морю-океяну великому. Довго мчали ся вони, аж ось, опинили ся дослїд. Дала кобилїща Івасю сден волосок з своїїї гриви, а сама ускакала, наказуючи:

— „Як зробиш, що треба, то спали сєй волос, я мнгом явлю ся“.

Пїшов Івась по слїду, насилу продер ся через кропшву жгучу, та панороть, що як бір стояла і виїшов на поляну. Бачить: дійсно, все так, як казало ся. Над вагою в повітрі огонь горить, а в

Йому душі грішників томять ся; на вагах, по дмящому серцю покладено і не можуть вони одно друге переважити. Остеронь—два мармурові гроби стоять і два славні лицарі Українські, в них сплять сном непробудним. Став Івась на палцях ухопив ся руками білими за одну чашку, хоче сї нахилити, щоб серця знайти, та де там! На сажень від землі повис, а вага й трохи не піддала ся. Бачучи, що не переливки, засумував мій Івась та й став думати, як отсе серце дістати. Аж бачить, з'явив ся перед їм схимник, старий-престарий, таї каже: „як хочеш серця зняти, то помоли ся перше Господу-Царю небесному, тоді за діло бери ся“.

Зник сьвятий старець, а Івась внав на вколїшки й так молвив ся, що аж піт його проняв. Як скінчив, то почув в собі таку силу, що уявляло ся, як би взяв ся за який стержень, то весь мір перевернув би. Підійшов до ваги, ухопив ся обома руками за чашки і разом обидві спустив; зняв серця, сотворив молитву по душам праведних небіжчиків і вклав їх до тіл чесних, славних лицарів. Відтак поховав їх у високій горі, у нещері, а старий схимник знов явився і отправив сьвяту панихиду. Важким каменем завалив Івась вхід у пещеру і зробив на йому такий надпись:

„Надійде час... проснеть ся Україна,
Возстане люд голодний на царів,
Прославить ся великая руїна
Через своїх, що найкращих синів.

Прокинуть ся вони, прокинуть ся і підуть,
Свій рідний люд до бою поведуть,
Із сорому з неслави Україну
До прежньої потуги поднімуть.

Зробив се Івась-богатир, перехрестив ся, взяв благословення у старого схимника і тут же дав велику клятву, що всю свою силу величезну, покладе на боротьбу із злими ворогами пригнобленого народу. Відтак, віняв сїрники спалив волосок від кінської гривни і явила ся перед їм його вірна кобила. Сїв він і поїхав блукати по світу, воювати з тими що закаїдали його братів-селян Українських. Їздить й досї він по світу, і де побуває, там як іскра запалюєть ся свідомість народна, і нарід стає до боротьби за волю й кращу будуччину.

.

Ще багато оповідав би дід Панас, та послуши його маленькі слухачі під дїдову байку.

М р і ї.

Важко буває як згадати ті далекі, незабутні часи, коли був я хоть трохи на волі, серед милых серцю людей, на рідній, любій Україні.

Згадаши і серце заб'ється так важко болюче, а образи гарної минувшини стають перед очима, і мрієш, мрієш.

Деже ти Воле моя безталанная сестро?

Деже ти, Ненько моя Україно?

Нема Вас. Ідеи я в гіркій неволі, на далекій чужині, серед чужих, незрозумілих для мене людей. Гірко. Хочу я волі, хочу я щастя, кохання, хочу життя.

О, люди! На що закували ви себе в кайдани Молоха, на що очі закрили, і серце, і уші?

Чому не живете ви в мирі любові, в сьвятому законі братських відносин. Подивіть ся, яке гарне життя, яка чудово-гарна Мати-Природа, скільки радощів і сміху може дати блаженство життя!.. Зробили ви з нього тюрму величезну, блакитнос-небо гратими закрили, а землю кровю людською

вспоїли, кітками її засїяли. Сонечко ясне встає над землею: промінї його кровю сяють. Докола, докола?! Гей! гей на Україні, щось зашуміло, клич голосним наче гомон несеть ся. Падають ярма, народ невмирущий встає до остатнього бою. Чувсте? кайдани порвались. Рухнула велика вязниця народів! Нарід великий, вільний, свободний підніс ся з Руїни!

Чувсте клич обновленя, зазов к з'єднаню і світла Правди життя?!

Україна воскресне, оживе, усміхтеть ся на волі!

Видання пресової секції просвітнього відділу
„Союзу Визволення України“ в Веццярї.

- 1) „Просвітній Листок“ виходить що дві неділі,
1 й 15 кожного місяця і подає статті, поезії
й веїлякі цїкаві вісти із свїта і з табору.
- 2) Календар на рік 1916, подає дні і свята на весь
рік, схід і захід сонця, види місяця, вигляди
на погоду і таке пньше. Далше вірші й статті
полонених, статистику України, господарські й
лікарські ради, тощо. Гарно розмальована ок-
ладинка, чотири военні образи.—коштує 40 ф.
Для тих, що йдуть на робітничі команди 20 ф.
- 3) Веццярська бібліотека полонених.
 1. Захолявна книжочка, присвячена „Славно-
му й Світлому Союзу Визволення України“
сторін 62, коштує 20 феників.

- II „Модестови Менцінському на спомин його концерту в таборі,“ на гарнім папері з портретом славного співака та з ріжними прикрасами—ціна 15 фенків.
- III Тарасови Шевченкови, у 102 роковини його уродин, із портретом поета і численними картинами. Коштує 20 фенків.
- IV Дідова казка.—оновіданне А. Полуботка 10 ф.

Товариші! І чужому научайтесь й свого не цурайтесь.

— 15 —

З м і с т:

	Стор.
Дідова казка	3—10
Мрії	11—12

„Вістник Союзу Визволення України“

виходить

щотижня у Відні і подає дуже цінні й цікаві статті під теперішню хвилю, містить що найкращі вірші й оповідання.

Товариші! Читайте „Вістник Союзу Визволення України“ й інші видавництва того товариства, бо воно поклало великі заслуги для добра нашої справи і немало доброго зробило для наших полонеників.

„Українське Слово“ виходить щодня у городі Львові. Подає вісті із цілої України. Гідно заступає нашу справу. Читайте—хто не хоче оставати ся невіжою.

Крізь просвіту шлях веде до волі.

